

4

ი-368

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

მარინე ივანიშვილი

ისტორიულ-გედარებითი გეთოდი და სემანტიკური
რეპრენტურული
(მცენარეთა სახელები ქართველურში)

10.02.07— ტიპოლოგიური და შედარებითი
ენათმეცნიერება

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო
ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი
2005

ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკად. გ.წერეთლის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტის ზოგადი ფონეტიკისა და აღმოსავლურ ენათა ტიპოლოგიის განყოფილებაში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: აკად. თამაზ გამყრელიძე

ოფიციალური ოპონენტები: ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი ირინე მელიქიშვილი
(10.02.07)

ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი ნელი მახარაძე
(10.02.07)

დისერტაციის დაცვა შედგება 2005 წლის 25 მაისს, 14³⁰ საათზე ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის P10.07.N7 სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: თბილისი, 0128, ი. ჭავჭავაძის პრ. №1, I კორპუსი,
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სხდომათა დარბაზი.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო ბიბლიოთებაში, მისამართი: თბილისი, 0143, უნივერსიტეტის ქ. №2.

ავტორეფერატი დაიგზავნა 2005 წლის 25 აპრილს.

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი
ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

(რ. ქურდაძე)

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

კვლევის საგანი და მიზანი. მონათესავე ენათა ფონოლოგიური, მორფოლოგიური და ლექსიკური იზოგლოსების შესწავლის საფუძველზე მოპოვებული ლინგვისტური მონაცემები საშუალებას გაძლიერებს ვიმსჯელოთ ექსტრალინგვისტურ ფაქტორებზე, კერძოდ, წინარე ენის მატარებელთა პირველსაცხოვრისზე, ბუნებრივ გარემოზე (ფლორა, ფაუნა, კლიმატი...), მათ მატერიალურ და სულიერ კულტურაზე ამ სიტყვის ფართო გაგებით. ანუ შესაძლებელია აღვადგინოთ მონათესავე დიალექტთა მატარებლების უძველესი კულტურის ზოგადი სურათი და ისტორიული განვითარების გზები. ამგვარ მიღვომას კულტურის ლინგვისტურ პალეონტოლოგიას უწოდებენ.

ექსტრალინგვისტურ „საგანთა სამყაროს“ ელემენტთა რეკონსტრუქცია, თავის მხრივ, საშუალებას იძლევა უფრო ნათლად წარმოვიდგინოთ ლინგვისტური მიმართებები, ანუ დავაზუსტოთ ენის შესწავლის ლინგვისტური ასპექტები. ეს, უპირველეს ყოვლისა, ეხება ენის სემანტიკურ პლანს, რადგან არაენობრივი „საგანთა სამყარო“ გარდაგმნილი სახით ენის მნიშვნელობათა პლანშია ასახული. ხშირად ფორმალურად რეკონსტრუირებული ლექსემისათვის პროტოენისული მნიშვნელობის დადგენა შეუძლებელია ლინგვისტური ფაქტების საზღვრებიდან გამოსვლისა და კულტურის ისტორიის ტიპოლოგიური მონაცემების გათვალისწინების გარეშე.

კომპარატივისტული მეთოდი საშუალებას იძლევა გამოვყოთ ლექსიკურ-სემანტიკური ველები, რომლებიც აერთიანებს მცენარეების, ცხოველების, სამეურნეო იარაღის სახელებს, მშენებლობასთან დაკავშირებულ ტერმინოლოგიას და სხვ. ანუ სახელთა სემანტიკურ ჯგუფებს, რომელთა რეკონსტრუქციისას ადდგენილი საგარაუდო სურათი იძენს ისტორიული რეალობის ხასიათს კულტურათა ტიპოლოგიური შესწავლისა და, განსაკუთრებით, არქეოლოგიური მონაცემების გათვალისწინების შემთხვევაში.

კონოლოგიური უნივერსალიების აღმოჩენამ და ამასთან დაკავშირებულმა დებატებმა სტიმული მისცა მეცნიერებს ნათესაობის, ფერთა ტერმინების, მცენარეთა და ცხოველთა სახელების შემდგომი კვლევისათვის, რაც მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს კოგნიტიური ანთროპოლოგიის განვითარებაში.

„კულტურა“ განიხილება არა საგნების, ადამიანთა ქცევაბის ან ემოციების მიხედვით, არამედ ადამიანის აზროვნებაში მათი ორგანიზაციის შესწავლის საფუძველზე. ახლა, როცა